

Svenska Riddarsällskaps Samarbetsgrupp - Regler för riddarsällskap inom SRS vad gäller registrering av vapensköldar och Riddarnamn.

Reglerna gäller registrering av sköldemärke och riddarens namn i samband med riddarspel. Avsikten är att förhindra att samma vapenbild och namn används av mer än en person och att grundläggande historisk utformning används.

Vare sig SRS eller registeransvarig tar något ansvar för, eller utför någon kontroll på, om vapnet är "stulet" eller registrerat någon annanstans, denna kontroll åligger vapeninnehavaren att göra. Ej heller tager SRS eller registeransvarig ansvar för om vapnet är skyddat av lag eller på annat sätt, detta är en sak mellan vapeninnehavaren (förening eller enskild) och den som anser sig ha anspråk på vapnet.

För att förebygga intrång i annans rätt till vapenbild kan förhandsgranskning ske hos heraldiskt sakkunnig person, statsheraldikern hos Riksarkivet i Stockholm eller hos Skandinavisk Vapenrolla.

Eventuella kontakter och kostnader vid förhandsgranskning av ett vapen svarar sökande för. Man kan själv kontrollera om vapnet är unikt men det kräver rätt mycket arbete och tillgång till ett flertal böcker i ämnet.

För att kunna registreras gäller följande allmänna regler för SRS

Vad är ett vapen/sköldmärke

Ett vapen är endast ett vapen om det följer vissa regler:

- 1) Det måste följa tinkurregeln (Metall får inte ligga på metall och färg får inte ligga på färg. Ett vapen kan alltså inte visa en grön björn på en röd bakgrund).
- 2) Bilden måste kunna beskrivas (blasoneras¹) i ord.
- 3) Bilden får inte föreställa ett specifikt föremål utan ska ange ett föremåls idé. Sedan får konstnären själv tolka blasoneringen.

Bland de i SRS registrerade vapnen finns vissa med brister (vissa fanns i bruk före SRS började följa upp heraldik), troligen hade de ej som nya blivit godkända idag, ej heller motiverar de att nya vapenregistreringar skall göra undantag från reglerna.

Riddarnamnet skall vara relativt enkelt att uttala samt vara unikt. d.v.s. inte vara förväxlingsbart med något annat registrerat namn. Om namnet är förväxlingsbart, eller lika, med annat namn inom eller utom SRS kan registeransvarig neka registrering.

Registeransvarig kan även neka registrering om namnet kan skapa löje över organisationen eller någon enskild person inom eller utom SRS.

---

¹ Blasonering är inom heraldik en beskrivning av ett vapen i text, så att man enbart med hjälp av denna beskrivning kan framställa en korrekt avbildning av vapnet. Syftet med att ha en sådan textbeskrivning är dels att lättare kunna jämföra olika vapen, dels att innehållet får ett visst oberoende av det konstnärliga utförandet. När man fastställer ett vapen, så är det blasoneringen man fastställer, inte bilden (till skillnad från till exempel moderna varumärken, som alltid registreras med ett visst utseende). Därför kan man se ett och samma vapen i något olika utföranden på olika ställen, men det är ändå att betrakta som samma vapen. Verbet blasonera innebär att beskriva ett vapen genom en blasonering. Ordet blasonering är ett lån från det franska ordet blasonnement med samma betydelse, efter ordet blason som betyder sköld.

Om man antar namn och vapen från existerande Riddarordnar, släkt eller andra befintliga organisationer skall skrivet tillstånd till desamma bifogas.

Om man däremot antager vapen från riddarorden som inte längre existerar eller från egen orden, kan man registrera sig med detta vapen, samt under avvikande riddarnamn, då ordensvapnet kan bäras av mer än en person.

Vapennamnet bör stämma väl med vapnets utseende, däremot kan man ha riddarnamn med vapennamnet som tillägg ex. Lars Larsson Sex Rosor, vilket då betyder att riddaren heter Lars Larsson och för ett vapen med sex rosor. Man kan givetvis ha bara vapennamnet som riddarnamn ex. Riddare Bååt, vilket då förutsätter att riddaren för ett vapen med en båt avbildad på något sätt.

Det bör betonas att man inte hette "Sex rosor" under medeltiden. Det är historikers och genealogers beteckningar på skilda släkter. Riddare Bååt är också fullständigt omöjligt som autentiskt riddarnamn eftersom han själv skulle ha kallat sig Herr Lars. Men som artistnamn i nutida tornerspel går det alldeles utmärkt.

Att en Erik Karlsson från Västergötland skulle kalla sig Eric de Gothia kan kanske hänsyfta till medeltid traditioner i Europa men, enl. uppgift, ej här i Norden, här skulle han troligen kalla sig Herr Erik eller möjligen dominus Ericus.

Även om dominerande skriftspråk under medeltiden var latin var det relativt få riddare som kunde skriva eller läsa. Att i tal kalla sig sitt namn på latin var nog sällan förekommande.

För att underlätta igenkänning bör det vara ett namn som är relativt lätt att komma i håg och uttala, om inte kan detta vara svårt för härolden och skapa dråpliga situationer. Vill man att publik skall kunna heja bör man ha ett enkelt namn som faller väl på tungan för en hejarklack.

Heraldiska krav

- Vapnet skall vara lätt att identifiera på avstånd. Minsta möjliga antal tinkturer skall användas och största möjliga kontrastverkan skall eftersträvas. Minst en färg och en metall måste förekomma. Fler än tre tinkturer² bör ej användas (beväring undantagen).
- 4 (5) färger (rött, blått, svart, grönt och purpur³) samt två metaller (vitt och gult) får användas
- Färgerna skall användas i sin starkaste (klaraste) kulör.
- Om den allmänna bilden är av typen djur, växt eller människa får "naturfärg" användas.
- Färg bör ej ställas mot färg i annat än korta möten, "naturfärg" undantagen. Tänk på kontrastverkan, ex. undvik att ställa svart mot blått.
- Metall får ej ställas mot metall annat än vid korta möten. Beväringar undantagna.
- Bokstäver och siffror eller liknande tecken får ej användas som allmänna bilder. Ej heller moderna föremål ex. bilar, telefoner o dyl. Allmänna bilder skall visa föremål som bevisligen fanns under den medeltid vi åsyftar och då i allmän form.

---

² Tinktur är den gemensamma facktermen för heraldikens färger, metaller och pälsverk.

³ I svensk heraldik är sex tinkturer helt odiskutabla: guld/gult, silver/vitt, rött, blått, grönt och svart. Däremot har det länge funnits en oenighet om purpur och brunt samt naturfärg. Flera författare växlar mellan purpur och brunt så dessa färger kanske ska ses som samma färg – heraldiskt.

Häroldsbild är den geometriska uppbyggnaden av fältet.

Allmän bild är den bild som lägges ovanpå fältet.

Fel vänd dvs mot sinister⁴

Rätt, vänd mot dexter⁵ (t ex mot hästens huvud när skölden bäres av ryttare)

Undvik att ställa allmän bild vänsterställd (mot sinister) då detta anses som fegställning (vikande, flyende). Om en figur har svansen mellan benen kan det även beteckna feghet jmf begreppet ”med svansen mellan benen”.

Sinistervända allmänna bilder är dessutom fel att använda. Vapen som spegelvänds av artighet (mot t ex ett annat vapen eller mot boktitel i exlibris) innehåller sinistervända bilder (djur, människor, vagnar och dylikt). Att rita sinistervända bilder i normalvända vapen kan skapa förvirring.

För att ett vapen skall anses unikt inom SRS bör vapnet skilja sig från närliggande vapen på minst två punkter av tre, (tinktur, häroldsbild och allmän bild). Vapnet bör kunna särskiljas från ett annat även om det ritats utan färg, därför godkännes sällan en punkts avvikelser. Ex ”I rött en flygande örn i silver” och ”I blått en flygande örn i silver”) Sådana vapen skulle ligga mycket nära varandra. Här skulle ex. den ena örnen kunna flyga balkvis eller avbildas en face⁶ vilket skulle framgå i blasonen. Eller att man använder sig av möjligheten att använda en häroldsbild.

När vapnet används på fana eller schabrak gäller alltid hästens huvud och fanans stång som dexter (heraldiskt höger). Var också noga med att fana/standar, tabard och schabrak visar samma vapenbild som skölden d.v.s. färg, häroldsbild och allmän bild skall stämma.

Kom ihåg att vapnet skall vara sammansatt enligt god heraldisk sed. Registeransvarig kan neka reg. om detta inte är fallet.

När man väljer vapen bör det också utformas så att det motsvarar den tidsålder man avser återskapa, sköldarna på 1400 talet var betydligt mer detaljrika i bilderna än under 1100 talet. Skölden är en del av rustningen. Sköldarnas form och storlek förändrades mycket från 1000 talet till 1500 talet.

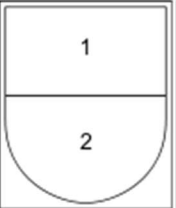
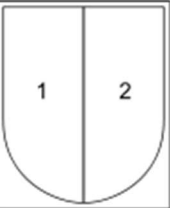
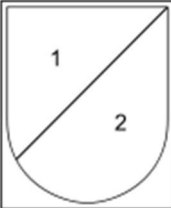
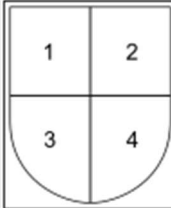
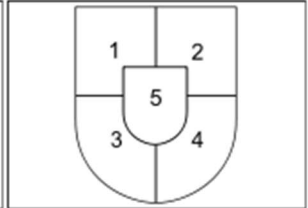
Om registeransvarig så anser kan han låta vapnet bedömas av annan heraldisk expertis, om detta kan ske utan kostnad för vapnets ägare. Dock prövar registeransvarige endast vapnets komposition.

⁴ Vänster sett från den som bär skölden

⁵ Höger sett från den som bär skölden

⁶ rakt framifrån, framifrån

Vapensköldens olika ytor och begrepp (häroldsbilder, som är enkla, geometriska indelningar av skölden)

Exempel					
Svenskt namn	Delad	Kluven	Ginstyckad	Kvadrerad	Kvadrerad med hjärtsköld

En **delad sköld** är delad horisontellt på mitten i två fält, ett övre och ett undre. Om skölden är delad med ett tredje fält i annan färg, benämns detta tredje fält **bjälke**.

En **kluven sköld** är kluven vertikalt på mitten i två fält (heraldisk höger och vänster, sköldens högra fält kallas dexter och sköldens vänstra fält kallas sinister). Om skölden är kluven med ett tredje fält i annan färg, benämns detta tredje fält **stolpe**.

En styckad sköld är skuren snett från sköldens övre högra hörn till sköldens undre vänstra hörn. Om skölden är styckad med ett tredje fält i annan färg, benämns detta tredje fält **balk**.

En **ginstyckad sköld** är skuren snett från sköldens övre vänstra hörn till sköldens undre högra hörn. Om skölden är styckad med ett tredje fält i annan färg, benämns detta tredje fält **ginbalk**.

Om skölden är både styckad och ginstyckad kallas den **fyrstyckad**.

När man beskriver hur de olika bilderna förhåller sig till varandra behövs beteckningar för de olika riktningarna. Sköldens nedre del (ungefär den nedre tredjedelen av skölden) kallas **stam**, och den övre kallas **ginstam** eller chef (ungefär den övre tredjedelen av skölden). Höger och vänster betecknas som vanligt eller med de latinska namnen **dexter** och **sinister**, men riktningarna är omvända eftersom man förutsätter att beskrivaren håller vapnet framför sig. Sköldens högra del kallas **post** (ungefär den högra tredjedelen av skölden).

Skölden kan indelas i ett antal fält där nummer ett är längst upp till heraldiskt höger (vänster för betraktaren).

Skuror kallas de linjer som man använder för att geometriskt indela en vapenskölds yta, och de betecknas olika beroende på vilken riktning skuran har. De olika delarna kallas sköldens fält. Skuran i sig kan vara utformad på olika sätt, oftast är den helt rak, men undantag finns, som till exempel vågskura, molniskura och sågtandsskura. Om inget annat anges i blasoneringen är skuran rak.

Bilder är de symboler som kan finnas i vapnet, vilka också kallas vapenmärke. Dessa indelas i häroldsbilder, som är enkla, geometriska indelningar av skölden eller fältet genom skuror, samt allmänna bilder, exempelvis djur, verktyg, vapen, blommor etc. Fantasirikedomen här är mycket stor bland de allmänna bilderna. En bild eller grupp av likadana bilder placeras antingen helt och hållet i ett av sköldens fält, eller mitt över en av delningslinjerna. I det senare fallet bör bilden dock följa tinkurregeln i båda fälten. För att uppnå detta om det ena fältet är en färg och det andra en metall kan man dela även bilden med samma sorts delningslinje som avskiljer fälten, så att det ena fältets färg blir bildens färg i det andra och vice versa. Denna metod kallas att bilden är i motsatta tinkturer.

Inom heraldiken används ordet **bevåring** för att beteckna ett djurs klövar, klor, näbb, horn, tunga och andra delar av kroppen, som ofta får en annan tinktur (färg) än djuret i övrigt i vapenskölden. En synonym till denna betydelse av ordet är bevåring.

Lämplig litteratur i ämnet är: Svenska Medeltidsvapen (Jan Raneke, 1984-86, del I-III)

(Text av Lars-Erik Wiss Registeransvarig SRS under många år. Bilder och kompletteringar av Magnus Andersen)

Intressanta länkar:

<https://waslingmedia.se/> svensk sida om heraldik och vapensköldar

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Blasonering> Begrepp och ord inom heraldik och blasonering

Sammanfattning...

Vad får man inte göra?

- Man får inte ta ett vapen som förs med bättre rätt av någon annan (dvs. någon annan hade vapnet före dig). Rätten till ett vapen är evig.
- Man får inte använda rangtecken⁷ om man inte har rätt till dem.
- Man får inte bryta mot tinkturreglerna
- Man får inte ha moderna allmänna bilder
- Man får inte ha bilder och namn som väcker löje eller anstöt
- Man får inte ta ett märke som skiljer sig på mindre än två punkter från något annat vapen

Hur gör man för att registrera ett vapen i SRS

1. Kom ihåg att vapnet skall vara sammansatt enligt god heraldisk sed.
2. Läs på om regler och tips
3. Ta fram ett förslag på sköldmärke, riddare namn och blasonering.
4. Kontrollera i öppna källor så att det inte liknar något annat
5. Samverka med föreningens heraldik ansvarig kontrollera att det är ok
6. När det synes ok, ta fram bild i JPG format (ej handtecknad, fotograferad etc)
7. **Föreningens ansvarige** skickar in för godkännande till SRS heraldikansvarig
8. Eventuell återkoppling med synpunkter och justerings förslag
9. Godkännande av vapen och registrering i SRS Vapenrulla
10. Publicering på SRS hemsida

Magnus Andersen m.andersen3@telia.com registeransvarig SRS

---

⁷ Hit räknas krona, sköldhållare, postament, kvadrerad sköld belagd men hjärtsköld och öppen hjälm.